

Co vysazovat na venkov

Adam Baroš

Fasády mnoha venkovských stavení a zejména obecní infrastruktura mnoha našich vesnic se díky dotacím v posledních dvou desetiletích výrazně proměnily. Mnohdy je to změna k lepšímu. Řada dotačních programů míří do zlepšení úrovně veřejného prostoru, úprav parkování, chodníků a do výsadeb zeleně. Bohužel se zde zpravidla projevuje šablonovitost a velmi omezený sortiment. Je to škoda, protože venkovský prostor velmi těsně propojuje krajinu a činnost člověka v ní hospodařícího.

Ing. Adam Baroš vystudoval zahradní a krajinářskou architekturu v Lednici (2005), od roku 2006 pracuje jako výzkumný pracovník ve VÚKOZ, v.v.i. v Průhoncích, specializuje se na použití bylin, zejména trvalek.

Propojenost člověka s krajinou, která je ve městech většinou již zcela smazána, se projevuje v architektuře typu osídlení a uspořádáním domů, statků a záhumnků a v neposlední řadě také ve formách, uspořádání a sortimentu použitých druhů a odrůd dřevin a bylin. Většina druhů tradičně používaných na venkově měla kromě okrasné také důležitou užitnou funkci. Pátrání po důvodech, proč se ta která rostlina dříve vysazovala a po generace udržovala, odkrývá nádherné příběhy a nečekané souvislosti. Vždyť každá tradiční předzahrádka je tvořena v průběhu mnoha desetiletí a často napříč generacemi. Každá rostlina zde má své místo, historii a důvod. Každý takový kout tak také vypovídá o lidech, kteří zde žijí, jejich vztahu k půdě, předkům, respektu, množství času, chuťových preferencích a mnoho dalšího.

Při tvorbě návrhu nové výsadby ve venkovském prostředí je vhodné respektovat nejen oborová doporučení pro správnou výsadbu (vzdálenost od inženýrských sítí, termíny či technologie výsadby), ale také jedinečnost místa. Oproti výsadbám ve městech zde hrají větší roli přírodní podmínky a vegetace blízké krajiny. Vždy je

vhodné projít danou vesnicí a zjistit, co ze současně pěstovaného sortimentu by se v návrhu mělo objevit, tedy na co lze navazovat. Velmi zajímavými místy pro inspiraci jsou staré, málo udržované zahrady a také hřbitovy. Samozřejmě nelze znovu vysazovat vše, co na vesnicích roste, vždy je dobré se řídit zdravým rozumem a citem pro místo. Venkovské předzahrádky bohužel mnohdy působí jako arboreta zakrslých a přerůstajících konifer v celé škále barevného i tvarového provedení. Mnoho návsí je zaplněno směsí stříbrných smrků, omorik, jalovců a zeravů doplněnou o pestrolisté svídy a keře různého vzhledu a původu. Tuto historickou výsadbu si zástupci starší generace často spojují s různými událostmi typu Akce Z a nemají vůli ani chuť ji měnit. Pokud však projektant citlivým způsobem komunikuje s místními obyvateli a srozumitelnou formou, ukázkou, vizualizací a hlavně opakovaným vysvětlováním jim ukáže i jiné cesty, lidé rádi na změnu přistoupí (nebo ji alespoň tolerují). Velmi vhodným způsobem je návrh vypracovaný formou participace veřejnosti. Výsledek totiž místí lidé mnohem snáze přijmou za svůj a budou na něj hrdí. Vel-

Bohatě kvetoucí jarní aspekt zahrádky s využitím tradičních květin jako jsou nízké floxy, modřence tulipány, denivky, pivoňky a řady dalších

Široce rozšířené a oblíbené od 19. století jsou jirínky v mnoha barvách, výškách a tvaru květu

I Krása v jednoduchosti

mi dobré je také místní zapojit do vlastní výsadby. V případě trvalkových záhonů se osvědčilo místo složitých promyšlených návrhů určit spíše rámcový sortiment. Na to je vhodný třeba koncept smíšených trvalkových záhonů. Lze třeba stanovit, aby každý ze své zahrady přinesl daný počet středně vysokých kosatců, pivoňek, orlíčků a vzniklý záhon je zcela originální a „jejich“.

Sortiment

Použití vhodného sortimentu dřevin i květin je základem pro citlivou a správnou výsadbu ve venkovském intravilánu. Venkovský sortiment je specifický svou „užitkovostí“. Samozřejmě to neznámá pouze ovocné druhy, ale také řadu „obyčejných“ druhů, jako jsou domácí lípy, javory, vrby, duby, břízy, růže a další. Není nutné vždy trvat na starých odrůdách a kultivarech. Ty jsou krásné a zejména u ovocných stromů mnohdy nezastupitelné modernějšími odrůdami (šlechtěnými zejména pro krátkověké plantáže). Pokud chceme využít novější kultivary dřevin, je dobré mít s nimi dlouhodobou zkušenost, aby nás nepřekvapil například habitus po letech. Staré sorty krátkodobých kultur, jako jsou růže, ovocné keře nebo trvalky, však již není možné koupit a většinou není problém využít nové odrůdy. Některé novější výsledky šlechtění jsou naopak vhodnější třeba z důvodu lepší odolnosti vůči chorobám (které se v dřívějších letech nevyskytovaly a staré sorty jsou na ně náchylné). Výrazně se změnil také důvod pěstování květin, což se odrazilo na jejich vzhledu. Dříve se květiny pěstovaly zejména pro řez na různé svátky a oslavy, proto měly dlouhé, pevné stonky a velké květy. Současné od-

růdy jsou mnohdy šlechtěny naopak na kompaktní růst a bohatší kvetení množstvím drobných květů. Pokud tedy netvoříme výsadby tematické ve skanzenech lidové architektury nebo není cílem ukázat škálu starých odrůd, není problém využívat i novější kultivary, samozřejmě při zachování zejména vhodného habitu dřevin.

Forma

Někdy se lze i u nových výsadeb setkat s výsledkem, ze kterého lze cítit, že „to není ono“. Výsledek působí v prostoru cizorodě a uměle. Není to ovšem dáno sortimentem, ale jeho použitím a uspořádáním. Naše vesnice jsou jedinečné a každé kopírování vzorů ze zahraničí je zde okamžitě vidět. Může to být přílišný ornament ve formě stříhaných plůtků či formování stromů do geometrických tvarů, deštníků a podobně. Na druhou stranu řez vrb na hlavu je u nás po staletí tradičním způsobem hospodaření a tento obraz máme s vesnicí pevně spojen. Na mnoha návších tak můžou být tyto tradiční formy řezu pěkným doprovodem rybníku či požární nádrže. Našemu prostředí cizí jsou velké komponované záhony trvalek, které známe z Anglie, nebo naopak velké plochy divokých porostů prérijního či jiného typu. Malý záhon s pár pivoňkami, kosatci a astrami bude určitě působit přirozeněji. Nicméně ani na venkově se nemusíme bát využít novější technologie, například kotvení rostlin nebo mulčování. Pokud mulčujeme šterkem, volíme místní nebo v místě nejvíce používaný druh kamene (ve vhodné frakci), aby byl co nejméně nápadný a splynul s okolní architekturou a krajinou. ■

Topolovka (*Alcea rosea*) neboli slézová růže je prastarou rostlinou, původně pěstovanou také jako zelenina

Osvědčená kombinace do polostínu ovocných stromů – kamzičník, srdcovka a modřeneček

Základní pravidla pro výběr trvalek do záhonů (nejen na venkově):

1. Vybírejte druhy trvalek vhodné pro dané místo a to upravujte co nejméně.
2. Sortiment vybírejte s ohledem na požadovanou údržbu, náročné druhy raději vynechte (na závlivku, sestřih, podpírání, chemické ošetření, pravidelné přesazování aj.).
3. Inspirujte se v blízkém okolí a všimněte si, kde, co a jak roste a čemu se daří, velmi pravděpodobně se budou rostliny takto chovat i na vaší zahradě.
4. Pokud se vám některé rostliny u sousedů líbí, požádejte majitele, zda by se s vámi rozdělil, je to velmi dobrý důvod pro navázání hovoru.
5. Preferujte osvědčené, dlouhověkové venkovské druhy.
6. Okrasné trávy spíše nepoužívejte, tráva měla na venkově jinou funkci.

Základní pravidla pro výsadbu trvalek do záhonů (nejen na venkově):

1. Místo je třeba důkladně odplevelit a zbavit všech podzemních kořenů a oddenků.
2. Rostliny sázejte ideálně na jaře nebo na podzim.
3. Rostliny po výsadbě lze zastříhnout (omezí se tím výpar z listů) a pořádně zalévat.
4. Po výsadbě použijte vhodný mulč, který pomáhá udržovat v půdě vláhu.
5. Nikdy do záhonů nepoužívejte plachetku nebo textilií.

Základní pravidla pro výběr dřevin na venkov:

1. Preferujte listnaté, opadavé dřeviny.
2. Jehličnany používejte pouze velmi omezeně, nejlépe druhy botanické (tis červený, borovice lesní, smrk ztepilý, jedle bělokorá, modřín opadavý aj.).
3. Pokud je to možné, upřednostňujte přirozený habitus stromů a keřů.
4. Velmi dobře lze využít i nepůvodní, hojně pěstované druhy jako je zlatice, šeřík aj.
5. Pokud je to možné a vhodné (s ohledem například na opad plodu nad parkováním, lavičkami, chodníkem atd.), preferujte tradiční ovocné stromy.

Nevhodné dřeviny:

1. Pestrolisté odrůdy (byť například domácích druhů);
2. Odrůdy s výrazně odlišným habitem (zakrslé, bizarní, kompaktní, smuteční aj.);
3. Druhy potenciálně invazní nebo jinak rizikové (například hostící významné škůdce jako je rez hrušňová u jalovců).

Jednoduché doplnění drobné sakrální architektury napoví mnoho o vztahu místních ke svému okolí

Zájemcům o konkrétní vhodný sortiment pro venkov doporučujeme publikaci Baroš, A. a kol. (2014): METODIKA PRO VÝBĚR VHODNÝCH DRUHŮ DŘEVIN A BYLIN PRO VENKOVSKÁ SÍDLA, kterou prodává SZKT a VÚKOZ, v.v.i. Průhonice.
www.venkovskazelen.cz